

Kloosterkerk – 10 januari 2021 – 1^e zondag na Epifanie

Jona 1 en Lucas 2:40-52

ds. Marja Flipse

Gebed om ontferming

Wij neigen naar U God,
aangetrokken door de stille, sterke kern
waar U woont,
die U bent.

Onweerstaanbaar.

Als spartelende vissen haalt U ons in,
als dorstige pelgrims verwelkomt U ons,
als bange kinderen stelt U ons gerust.

Wij komen van zo ver
naar U die zo dichtbij bent;
wij komen met zoveel honger
en zoveel tegenzin;
zo moe zijn we
en toch zo eigenmachtig;
we verlangen naar rust
maar kunnen niet stilstaan,
naar vrijheid,
maar durven onszelf niet los te laten.

Kom ons tegemoet,
zo bidden wij U:
Heer ontferm U...

Wij geven om elkaar, God,
wij horen bij elkaar.
Mensen in hetzelfde bootje,
in dezelfde storm,
op dezelfde aardbol,
maar zo, zo verschillend.
We willen elkaar de ruimte geven,
maar laten elkaar in de kou staan;
we willen elkaar begrijpen,
maar klampen ons vast aan ons gelijk;
we willen ieder in zijn waarde laten,
maar wat als dan het hek van de dam is?
We hebben elkaar nodig
maar het wantrouwen wint.

Dat wij elkaar tegemoet mogen komen,
 zo bidden wij U:
Heer ontferm U...

Het gaat ons ten diepste aan
 wat er om ons heen gebeurt, God,
 ver van ons bed
 in de straten van onze stad
 en ver buiten onze grenzen.
 Wij worden zo gauw moedeloos
 waar U hoop blijft koesteren,
 wij zijn zo diep geraakt
 en zo snel verdoofd,
 zo van harte betrokken
 en zo kleingeestig,
 onze dromen zijn zo groot
 en zo kwetsbaar,
 onze gebaren van solidariteit zo enthousiast
 en zo kortstondig.
 Dat wij ons door U laten samenbrengen,
 zo bidden wij U:
Heer ontferm U...

Bij de lezing

Het boek Jona wordt in de bijbel
 gerekend tot de kleine profeten.
 Daaronder neemt het een unieke plaats in.
 Het is een juweeltje van vertelkunst,
 een kunstig opgebouwde miniatuur.
 In plaats van langdradige profetieën lezen we er
 de lotgevallen van Jona zelf, profeet tegen heug en meug.
 Vier hoofdstukken zijn er maar.
 In de eerste twee lezen we
 dat het dramatische gevolgen heeft
 als Jona niet doet wat God van hem vraagt.
 In hoofdstuk drie en vier lezen we wat er gebeurt
 als hij zijn taak als profeet wel serieus neemt -
 al is het dan met frisse tegenzin.
 Spoiler: het verhaal heeft een happy end,
 maar helaas maakt de hoofdpersoon
 niet zo'n grote karakterontwikkeling door
 als we wellicht zouden hopen...

Preek

Het Woord is vleesgeworden,
zo vierden we met kerstmis.
God als een van ons.

En dat heeft zo zijn consequenties,
ook voor het Woord zelf.
Zo krijgt Jezus gewoon net als iedere andere tiener
flink op zijn kop als hij is weggelopen
(dat neem ik tenminste aan)
en moet hij mee naar huis,
weer veilig tussen zijn ouders in,
om nog verder op te groeien, in een gezin,
in een gemeenschap, tussen de mensen.

Met het hart bij de Heer misschien,
maar dan wel met de voeten op de grond
en misschien, zoals Max Ernst eens schilderde,
na enige billenkoek.

De jonge Jezus staat in tweestrijd.
Hij wordt aangetrokken door iets
wat zijn knusse alledaagse werkelijkheid overstijgt,
een bredere, meer universele gemeenschap
dan zijn gezin, zijn familie,
zijn bekenden, gelijkgestemden:

de lokroep van een God die groter is,
die iets te zeggen heeft
dat zelfs de kenners van de schrift doet opschrikken
zodat ze zich gaan afvragen,
wat staat hier nou helemaal?
En hoe gevaarlijk is dat eigenlijk
voor óns comfortabele wereldje,
voor ons leraren die denken dat we al weten wat er staat?

Jezus – een twaalfjarige die meer wil.
En welke twaalfjarige wil dat nou niet?
Als ik het me goed herinner,
was twaalf de leeftijd waarop ik besloot dat ik geen kind meer was.
Volwassen nou ook niet direct, maar geen kind.

Het is voor veel jonge Kloosterkerkers
de leeftijd waarop ze over de rivier springen
die tussen de kinderdiensten en de jeugdkapel ligt.
Allerlei religieuze en sociale overgangsrituelen
vinden rond die leeftijd plaats;
het is een tijd van worden wie je bent
en manieren zoeken om dat aan de buitenwereld te laten zien.

Lastig hoor, zeker op die leeftijd,
als je je plek hebt gevonden,
je passie, je identiteit, je inspiratie,
maar je moet weer mee naar huis, voorlopig.
Maar zo gaat het nu eenmaal als je mens bent.

Dan ben je wel eens nog niet waar je zou willen zijn.
Dan ligt je hart wel eens ergens anders.
Dan kun je je niet hele dagen tegoed doen
aan wat jou voedt en inspireert
- misschien net als bij Jezus, de schrift, het woord -
maar moet je ook gewoon de was doen
en een pannetje soep naar je oude buurman brengen.
De daad bij het woord voegen.

Als kerkelijke gemeenschap kennen we dat dilemma ook.
Wat is het heerlijk
om uit de dagelijkse werkelijkheid te stappen
en de blik naar boven te richten -
dat voedt je en geneest je,
dat geeft je vrede en verontrust je en vuurt je aan.
Maar dat is niet de kern van het kerk-zijn.
Die vinden we in het leven na de dienst.

Zoals Will Rogers eens zei,
“Zelfs al zit je helemaal op het juiste spoor,
als je er alleen maar blijft zitten
word je overreden door een trein.”

Twaalf jaar was ook de leeftijd waarop ik van goede vrienden
een dichtbundel kreeg
met daarin een van mijn favoriete limericks:

Er was eens een kaasboer in Gouda,
die zat om de tafel zijn vrouw na.
Maar zij riep heel vief,
'alles is relatief,
als ik iets harder loop, zit ik jou na!'¹

Ik heb daar nog vaak aan gedacht, later,
toen ik bezig was met dat proces
dat begint met het kiezen van een vakkenpakket
en later een studie,
en waarin dan op zekere tijd steeds vaker
het woord 'roeping' begint te vallen.

'Als ik iets harder loop, zit ik jou na!'
Bent U dat, God?
Wie van ons zit eigenlijk wie na?
En krijgen we elkaar ooit te pakken?

Al ons menselijk zoeken naar God
komt voort uit Gods zoeken naar ons mensen.
Een God die niet zomaar gevonden wil worden,
maar achternagezeten.

Niet een God die stilstaat
en wacht tot wij hem bereikt hebben,
mar een God die ons nazit
(of omgekeerd) om de tafel.

En het hangt er maar net van af
wie er op welk moment iets harder loopt,
maar geen van beiden geeft het ooit op.

Levenslang en tot in eeuwigheid
zijn we gedoemd en gezegend om elkaar na te zitten,
om naar elkaar te verlangen,
om de ander voor te willen zijn
en te willen ontlopen, God en wij.

Hij is zo'n snelle God,
schrijft R.S. Thomas, de Welshe dichter,

¹ Alex van der Heide, in Robert-Henk Zuidinga (ed.), *Hier ligt Poot. Hij is dood.* (1990)

“such a fast
 God, always before us and
 leaving as we arrive.”²

En toch, zo zou Jona zeggen,
 een geduldige God
 die het niet opgeeft als wij wegrennen
 maar gewoon wat langzamer gaat lopen
 zodat we hem na een rondje rond de tafel
 nog een keer tegenkomen
 en denken dat wij het zijn die hem hebben gevonden.

Over Jona’s roeping als profeet bestaat geen enkele twijfel.
 Duidelijker kan het niet.
 Hij wordt direct aangesproken:
 “maak je gereed, en ga.”
 En Jona maakt zich gereed en gaat.

Maar precies de verkeerde kant op.
 ‘Weg van de Heer’, staat er twee keer.
 Weg van de Heer – dat is per definitie onmogelijk.
 Je kunt niet vluchten voor de Eeuwige,
 die iedereen in het vizier heeft,
 wiens hand alle dingen draagt.

Zoals de schrijver van Psalm 139
 zo treffend weet te verwoorden,
 ‘Hoe zou ik aan uw aandacht ontsnappen,
 hoe aan uw blikken ontkomen?
 Klom ik op naar de hemel – u tref ik daar aan,
 lag ik neer in het dodenrijk – u bent daar.
 Al verhief ik mij op de vleugels van de dageraad,
 al ging ik wonen voorbij de verste zee,
 ook daar zou uw hand mij leiden,
 zou uw rechterhand mij vasthouden.’

Maar, zoals we later in het verhaal van Jona
 nog vaker zullen merken,
 de schrijver heeft een ijzersterk gevoel voor ironie.

² R.S. Thomas, uit ‘Pilgrimages’, *Collected Poems 1945-1990* (1993)

Vluchten voor God?

Waarom zou je dat willen dan, Jona?

Waarom zou je willen vluchten voor de goedheid van God,
voor de genade van God?

Aha – daar komt de aap uit de mouw:
omdat God jou gevraagd heeft
om een grote, kwade, buitenlandse stad te waarschuwen,
om te zeggen dat het voor hen nog niet te laat is,
dat er nog hoop is
ondanks dat ze helemaal de weg kwijt zijn
en er een ten hemel schreiend
zootje van hebben gemaakt.

Dat wringt hè,
dat God mensen een tweede kans wil geven,
ook al hebben ze van alles uitgespookt,
ook al is het niet jouw soort mensen,
ook al is een tweede kans wat jou betreft
niet aan hen besteed.

Maar weet je wie de eerste is
die een tweede kans nodig heeft?
Dat ben jij zelf, Jona.
Jij die een ander geen vergeving gunt,
jij bent zelf degene
die als een haas de verkeerde kant is uitgerend
en die als eerste gered moet worden.

Wat is het trouwens meesterlijk beschreven,
die scène met het schip in de storm.
Jona zit op een boot vol zeelieden
die ieder hun eigen goden om hulp roepen,
heidense lui.

Maar zodra ze doorhebben
dat Jona zijn God ongehoorzaam is,
roepen ze in hun onschuld meteen datgene uit
wat Jona zelf niet over zijn lippen kan krijgen:

“U bent de Heer,
al wat u wilt dat doet u!”

Die simpele waarheid
is nou net wat Jona niet kan verkroppen.
En dat is nou net waarom ze middenin een storm zitten
en waar Jona's hele carrière als profeet om draait.

De Eeuwige is God,
en hij doet wat hij wil.
En wat hij wil is het goede – voor alle mensen.
Of dat nu eerlijk is of niet.

Die goedheid is tegelijkertijd onweerstaanbaar en afstotelijk.
God is een magneet die aantrekt en afstoot,
die verlangen en weerzin wekt.
Bij hem moet je niet aankomen
als je op zelfrechtvaardiging uit bent,
of je je wilt koesteren in je eigen superioriteit.
Alleen als je er tegen kunt
dat het hart van God wel eens veel groter is dan het jouwe.

Jona kan daar niet tegen.
Hij vlucht voor een God die te groot is,
te ruimhartig, te mild, te vergevingsgezind, te hoopvol.
Het blijkt zó moeilijk
om met zo'n God door één deur te kunnen
dat Jona het niet onder de knie krijgt.

Dat zullen we in het vervolg van het verhaal nog wel zien
de komende weken:
voor sommige mensen is het niet te pruimen
dat God een goede God is.

Of beter gezegd,
misschien zit er in ieder van ons
wel een beetje Jona,
een beetje weerstand tegen zo'n naïeve God.

En toch verwacht Jona op zijn manier
toch juist ook méér van God -
meer rechtvaardigheid, meer betrouwbaarheid,
een God die sterker in zijn schoenen staat,
die niet zomaar over zich heen laat lopen.

Begrijpelijk, en menselijk -
al heeft hij het niet begrepen
en is medemenselijkheid niet zo zijn ding.

In deze tijd van Epifanie
doen wij ons best om het wèl te gaan begrijpen,
proberen we met Jezus in de huid van God te kruipen.

God die aan ons wil verschijnen.
In de oude woorden
die zo'n onweerstaanbare zeggingskracht hebben
dat ze ons de weg wijzen naar de toekomst.

God die ons wil verschijnen in de ander
die een appèl doet op onze medemenselijkheid,
onze vergevingsgezindheid,
ons voorstellingsvermogen.

In het verhaal van Jezus,
het wonderlijke verhaal van een God
die niet ver wil zijn.
In het verhaal van Jona,
waarin we onszelf tegenkomen.

God is met ons.
God is mens met alle mensen.
En God zit ons na, en wij God.
Wij kunnen God niet ontlopen.
Wij kunnen ons God niet toe-eigenen.

Wij moeten ermee leren leven
dat God ons allemaal even nastaat,
ons allemaal zoekt,
zich door ons allemaal laat vinden,
ons allemaal achter de vodden zit,
ons allemaal door de vingers glipt.

Wij moeten leren leven met een God
die wil dat we het elkaar gunnen mens te zijn,
op te groeien en fouten te maken,
die wil dat we van elkaar leren.

Van ons gezin, van onze stad,
van wat we op dit moment als samenleving doormaken,
van de kwetsbaarheid en onderlinge afhankelijkheid
en echtheid van het menselijk samenleven.

Kunnen we dat aan?

Tja, dat vergt wel enige flexibiliteit van ons,
als we er goed over nadenken.

Een God die van iedereen houdt -
ook van 'hen daar'!

Maar dat is nou juist zo onweerstaanbaar,
een God die ons mens laat zijn
en toch genoeg vertrouwen in ons heeft
om ons uit te dagen:
ik ben met jullie, met alle mensen.
Zijn jullie met elkaar?

Gebeden

Verberg u niet voor ons, God,
al verbergen wij ons soms voor U.
Al zijn we niet samen in uw huis,
geef dat wij U mogen vinden
in ons eigen huis, in onze kleine kring,
in onze eenzaamheid.

Roep ons toch
om datgene te doen waar we tegenop zien,
om de ander tegemoet te komen
als dat moeite kost,
om U God te laten zijn
en zelf mens te zijn.

Wij bidden U
voor wie wegrennen voor hun verantwoordelijkheden,
voor wie een uitweg zoeken
die geen echte uitweg is,
die henzelf en anderen geen recht doet.

Wees hen nabij die niet kunnen vluchten
maar overgeleverd zijn aan hun omstandigheden,

aan hun partner, aan de bureaucratie,
aan machthebbers, aan deskundigen of beunhazen,
aan de welwillendheid van vreemden,
aan de wetten van hun land.

Wij bidden U
voor gezinnen waarin iemand
een roeping of een missie heeft,
een allesoverheersende passie,
een bijzonder talent,
of waar iemand extra hulp
en verzorging nodig heeft;
waar een evenwicht gezocht moet worden
tussen de behoeften van alle gezinsleden
en waar dat niet mogelijk is.

Voor (...) bidden wij,
dat zij kracht mogen vinden in hun verdriet,
getroost door uw aanwezigheid,
door hun mooie herinneringen
en door elkaar.

Neem onder uw hoede wie ziek zijn
of bang zijn om ziek te worden,
de voorzichtigen en de roekelozen,
de geduldigen en de mensen met korte lontjes.
Steun wie hard moeten werken
en wie hard zijn getroffen,
wie hun baan of hun toekomst hebben verloren
en wie op te veel borden tegelijk moeten schaken.

Eeuwige, wiens Zoon hier voor een tijd thuis was
maar heimwee bleef hebben naar U,
wij bidden voor wie in deze wereld niet thuis zijn,
voor wie hunkeren naar een nieuwe wereld
en niet op de oude voet verder kunnen;
voor wie zoekende zijn
in hun religie, hun levensbeschouwing,
in de manier waarop ze hun dagelijks leven inrichten,
de waarden waarop ze hun keuzes baseren;
wees hen een gids en een onderkomen.

Wij bidden voor wie leven met kwaadheid, met wrok,
met haat jegens andersdenkenden
en angst voor de ander,
met het gevoel tekortgedaan te worden,
niet gezien en gewaardeerd te worden;
neem van hen weg alles wat hun geest klein houdt.

Voor onze samenleving bidden wij
die zo hard is en zo kwetsbaar,
waarin we zoveel ervaringen gemeen hebben
en zo ver van elkaar afstaan.

Breng vrede en helderheid
daar waar verdeeldheid heerst en wantrouwen,
waar mensen langs elkaar heen praten
en langs elkaar heen leven,
waar waarheid ver te zoeken is
en chaos aan de orde van de dag is.

Geef wijsheid aan wie beslissingen moeten nemen
over hun eigen leven of dat van een ander,
over de toekomst van een mens
of van velen.
Laat uw vertrouwen in ons zo aanstekelijk zijn
dat wij elkaar van harte
het goede durven gunnen.

Hoor ons als wij in stilte
onze eigen gebeden bij U neerleggen.

*Wanneer u vaker inspiratie ontleent aan de preken en gebeden
die klinken in de Kloosterkerk,
stellen wij u voor om een gift over te maken op NL 29 INGB 0000 0585 71
ten name van Stichting Kloosterkerk.
U steunt ons werk ermee!*